

BEATA RASZKA¹, KRZYSZTOF KASPRZAK²¹Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Katedra Gospodarki Przestrzennej, e-mail: beata.raszka@up.wroc.pl²Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Turystyki Wiejskiej, e-mail: kasprzakjk@poczta.onet.pl

PARK KRAJOBRAZOWY - MOŻLIWOŚCI OCHRONY PRZESTRZENI

Podstawowe znaczenie dla istnienia i ochrony parków krajobrazowych ma specyfika ich przestrzeni. Wynika ona nie tylko z fizjonomii krajobrazu i zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej, ale także z wartości zasobów kulturowych, istniejącego stanu zagospodarowania oraz świadomości społeczeństwa lokalnego. To całość tworząca nasze dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. W celu prowadzenia działań ochronnych dla parków krajobrazowych sporządzane są plany ochrony z uwzględnieniem: charakterystyki i oceny stanu przyrody, identyfikacji i oceny istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, charakterystyki i oceny uwarunkowań społecznych i gospodarczych, analizy skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony, charakterystyki i oceny stanu zagospodarowania przestrzennego, wyników audytu krajobrazowego. Do najważniejszych wskazań zawartych w planach ochrony należą: przyjęcie podziału funkcjonalno-przestrzennego, wyodrębnienie stref funkcjonalno-przestrzennych będących obszarami realizacji działań ochronnych oraz określenie sposobu ochrony, zagospodarowania i użytkowania w ramach każdej strefy funkcjonalno-przestrzennej. Podstawą wyodrębniania stref funkcjonalno-przestrzennych, dla których określa się zakres prac związanych z ochroną przyrody, jest ich spójność przestrzenno-przyrodnicza.

Parki krajobrazowe, ze względu na zajmowaną powierzchnię (8,08% powierzchni kraju) oraz pełnioną rolę i funkcje, powinny stanowić ważny element systemu ochrony przyrody w Polsce. Są one wyodrębnioną organizacyjnie strukturą wykonującą zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu w warunkach prowadzenia działalności gospodarczej na ich terenie. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli regulacje prawne dotyczące funkcjonowania parków krajobrazowych są niespójne i nieprecyzyjne. Nie dają one podstaw do właściwej organizacji działalności parków krajobrazowych, utrudniają lub całkowicie uniemożliwiają realizację podstawowego celu ich utworzenia, jakim jest zachowanie występujących na ich terenie wartości, zarówno przyrodniczych, jak i historycznych, kulturowych oraz krajobrazowych.

Słowa kluczowe: ochrona przyrody, park krajobrazowy, plan ochrony, zarządzanie parkami krajobrazowymi

I. WSTĘP

Wszystkie parki krajobrazowe są częścią systemu obszarów chronionych, stanowiącego układ przestrzenny wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody, połączonych korytarzami ekologicznymi, umożliwiającymi migrację roślin, zwierząt i grzybów. Pozwala to m.in. na powiązanie krajowych obszarów chronionych z paneuropejską siecią terenów chronionych NATURA 2000, która umożliwia zwiększenie skuteczności ochrony różnorodności biologicznej w skali kontynentu.

Dla istnienia i ochrony parków krajobrazowych znaczenie ma specyfika ich przestrzeni. Wynika ona nie tylko z fizjonomii krajobrazu i zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej, ale także z wartości zasobów kulturowych, istniejącego stanu zagospodarowania oraz świadomości społeczeństwa lokalnego. To całość tworząca nasze dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.

Problematyce kompleksowej ochrony parków krajobrazowych poświęcono bardzo liczne publikacje. Są wśród nich także pozycje autorów obecnej pracy dotyczące zagadnień związanych z ochroną przestrzeni i planami ochrony [Kasprzak 1995a, 2011; Kasprzak i Raszka 1999, 2000, 2006; Kasprzak i Tobolski 1992; Raszka 2002; Raszka i Kasprzak 2001, 2015], ochrony krajobrazu [Kasprzak 1992, 1993, 2015a, 2015b; Kasprzak i Raszka 1999, 2001; Kasprzak i Skoczylas 1993; Raszka i in. 2015], turystyki [Kasprzak 2010; Raszka i Hełdak 2012; Raszka i in. 2007; Raszka i in. 2010; Woźniak i Raszka 2008], konfliktom i zagrożeniom [Kasprzak 1992, 1995b, 2002; Raszka 2010], świadczeniom ekosystemów [Kasprzak i Raszka 2010; Raszka i Kasprzak 2013] oraz systemom ekologicznym obszarów metropolitalnych [Raszka 2003a, 2005, 2007; Raszka i Kalbarczyk 2015; Raszka i Kasprzak 2009].

II. ZADANIA PARKU KRAJOBRAZOWEGO i PODSTAWY PRAWNE JEGO UTWORZENIA

Podstawy prawne tworzenia parków krajobrazowych oraz sporządzania planów ochrony określa ustawa o ochronie przyrody (Ustawa ... 2004). Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu ich zachowania oraz popularyzowania w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje obecnie w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części, wybrane spośród zakazów wynikających z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku krajobrazowego następuje w drodze uchwały sejmiku województwa wyłącznie z powodu bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych na obszarach projektowanych do wyłączenia spod ochrony. Utworzenie parku krajobrazowego położonego na terenie więcej niż jednego województwa następuje w drodze podjęcia jednobrzmiącej uchwały właściwych sejmików województw (Ustawa ... 2004: art. 16 ust. 1-3a). Grunty rolne i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu (Ustawa ... 2004: art. 16 ust. 6). Projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku krajobrazowego i jego otuliny, wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 16 ust. 7).

Projekt uchwały sejmiku województwa w sprawie utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajobrazowego wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy oraz właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Uzgodnień tych dokonuje się w trybie postępowania administracyjnego (Ustawa ... 1960: art. 106], z zastrzeżeniem, że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu. Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały sejmiku województwa o utworzeniu parku krajobrazowego lub powiększeniu jego obszaru

wyłącznie w przypadku, gdy przyjęcie tej uchwały prowadziłoby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie park krajobrazowy ma chronić. Rada gminy nie może odmówić uzgodnienia projektu tej uchwały w przypadku, gdy podjęcie tej uchwały jest konsekwencją rekomendacji dotyczącej utworzenia lub powiększenia obszaru parku krajobrazowego zawartej w audycie krajobrazowym (Ustawa ... 2003: art. 38a). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru może nastąpić również na wniosek rady gminy, na obszarze której park krajobrazowy miałby być utworzony lub powiększony (Ustawa ... 2004: art. 16 ust. 4-4e).

Statut parku krajobrazowego lub zespołu parków krajobrazowych określający strukturę organizacyjną parku lub zespołu parków nadaje sejmik województwa w drodze uchwały. Statut parku krajobrazowego położonego na terenie więcej niż jednego województwa nadaje w drodze uchwały sejmik województwa, na którego obszarze działania znajduje się większa część parku, w porozumieniu z pozostałymi sejmikami województw (Ustawa ... 2004: art. 16 ust. 5). Uchwała o utworzeniu parku krajobrazowego lub powiększeniu jego obszaru określa także zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części wybrane spośród ustawowego wykazu zakazów (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 1-14).

Zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 1) w rozumieniu przepisów ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Ustawa ... 2008)¹ nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 3). Zakaz likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynika z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego i wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów i naprawy urządzeń wodnych (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 3) nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu w obrębie zadrzewienia należących do gatunków obcych (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 3a).

W parku krajobrazowym może być wprowadzony zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie o szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych lub zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym (Ustawa ... 2001: art. 122 ust. 1 pkt 1) z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 7) oraz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie o szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 8). Uchwała o utworzeniu parku krajobrazowego lub powiększeniu jego obszaru może jednak określać mniejsze odległości w celu zwiększenia swobody w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 5).

Zakaz używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1 pkt 14) nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych zlokalizowanych na wodach,

¹ W chwili pisania tekstu akt wygasł na podstawie przepisu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Dz. U. z 2016 r. poz. 296, tj.

inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej i Społecznej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 4).

W parku krajobrazowym zakazuje się niszczenia i uszkodzania obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w jego planie ochrony (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1b). Zakazy ustanowione dla parku krajobrazowego nie dotyczą: wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych, realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu przepisów o planowaniu przestrzennym (Ustawa ... 2003: art. 2 pkt 5), wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa, prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 2).

III. PLAN OCHRONY

Dla parków krajobrazowych sporządza się i realizuje plan ochrony. Powinien być on ustanowiony w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 18 ust. 1-2). Projekt planu sporządza dyrektor parku krajobrazowego lub dyrektor zespołu parków krajobrazowych (Ustawa ... 2004: art. 19 ust. 1 pkt 3). Sporządzający projekt planu ochrony zapewnia możliwość udziału społeczeństwa na zasadach i trybie określonych prawnie (Ustawa ... 2008) w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu (Ustawa ... 2004: art. 19 ust. 1a). Sejmik województwa ustanawia w drodze uchwały plan ochrony dla parku krajobrazowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu albo odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody. Projekt tej uchwały wymaga uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i zaopiniowania przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Natomiast w części dotyczącej wprowadzenia zakazów w strefach związanych z lokalizowaniem obiektów budowlanych projekt uchwały wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy. Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały wyłącznie w przypadku, gdy wprowadzenie zakazów prowadziłoby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie park krajobrazowy ma chronić (Ustawa ... 2004: art. 19 ust. 6a -6c, 6e). Plan ochrony dla parku krajobrazowego położonego na terenie kilku województw ustanawia sejmik województwa właściwy ze względu na siedzibę dyrekcji parku, w porozumieniu z pozostałymi sejmikami województw (Ustawa ... 2004: art. 19 ust. 8).

Plan ochrony sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem: charakterystyki i oceny stanu przyrody, identyfikacji i oceny istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, charakterystyki i oceny uwarunkowań społecznych i gospodarczych, analizy skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony, charakterystyki i oceny stanu zagospodarowania przestrzennego, wyników audytu krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 20 ust. 1). Prace przy sporządzaniu planu ochrony polegają na (Ustawa ... 2004: art. 20 ust. 2):

- 1) ocenie stanu zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych, wartości kulturowych oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, która może być wykonana w formie szczegółowych opisów;
- 2) opracowaniu koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
- 3) wskazaniu zadań ochronnych, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji.

Plan ochrony dla parku krajobrazowego zawiera (Ustawa ... 2004: art. 20 ust. 4 pkt 1-8):

- 1) cele ochrony przyrody oraz przyrodnicze, społeczne i gospodarcze uwarunkowania ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 4) określenie zakresu prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu;
- 5) wskazanie obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, amatorskiego połowu ryb i dla innych form gospodarowania oraz określenie sposobów korzystania z tych obszarów;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych;
- 7) określenie granic stref ochrony krajobrazów stanowiących w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, wyznaczonych w obrębie krajobrazów priorytetowych, zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego (Ustawa ... 2003: art. 38a) istotnych dla zachowania walorów krajobrazowych parku krajobrazowego;
- 8) wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym.

Zakazy obowiązujące w strefach ochrony krajobrazów uzależnione są od występowania danej strefy na obszarze objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. W strefach objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego zakazy dotyczą lokalizowania nowych obiektów budowlanych i zalesiania, natomiast w strefach nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego zakazy dotyczą: lokalizowania nowych obiektów budowlanych, lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej, lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej dwie kondygnacje lub 7 m oraz zalesiania (Ustawa ... 2004: art. 17 ust. 1a). Które z zakazów obowiązują w danej strefie należy wykazać także w planie ochrony (Ustawa ... 2004: art. 20, ust. 4 pkt 7).

Szczególną uwagę należy zwrócić, że plan ochrony dla parku krajobrazowego w części dotyczącej określenia granic stref ochrony krajobrazów, wykazu obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym oraz wprowadzenia zakazów dotyczących stref ochrony krajobrazów jest aktem prawa miejscowego (Ustawa ... 2004: art. 20 ust. 4a pkt 1-3).

Plan ochrony w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinien uwzględniać zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, albo zakres planu ochrony dla obszaru Natura 2000. Nie dotyczy to planu ochrony pokrywającego się w całości lub w części z obszarem Natura 2000, dla którego ustanowiono plan ochrony obejmujący obszar parku krajobrazowego (Ustawa ... 2004: art. 20 ust. 5-6).

Właściciele obiektów budowlanych wzniesionych przed dniem wejścia w życie planu ochrony dla parku krajobrazowego i naruszających przepisy tego aktu nie są zobowiązani do ich dostosowania do jego założeń i regulacji. Samorząd województwa na wniosek właściciela obiektu budowlanego wzniesionego przed dniem wejścia w życie planu ochrony i rażąco naruszający jego przepisy, może pokryć koszty dostosowania tego obiektu budowlanego do wymagań planu ochrony (Ustawa ... 2004: art. 24a ust1 i 2).

Już ponad 10 lat temu Kistowski [2004] wskazywał na istniejący zastój w wykonywaniu planów ochrony, ustosunkowując się jednocześnie krytycznie do różnych zagadnień

metodycznych związanych z ich wykonywaniem oraz stosowaniem obowiązujących w tym okresie przepisów prawnych. W 2005 roku określono obowiązujący do dzisiaj tryb sporządzania projektu planu ochrony, zakres prac na potrzeby sporządzania jego projektu, tryb dokonywania zmian w planie oraz zakres i sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Rozporządzenie Ministra ... 2005).

W województwie wielkopolskim istnieje obecnie 13 parków krajobrazowych, spośród których aż 11 objętych jest częściowo lub całkowicie ochroną w zakresie prawa międzynarodowego jako obszary Natura 2000. Jednak dotychczas tylko dla trzech parków wykonano i zatwierdzono plany ochrony: PK Puszcza Zielonka (Rozporządzenie Wojewody ... 2005), PK Promno (Rozporządzenie Wojewody ... 2009), Pszczewski PK (Uchwała ... 2013). Plan ochrony PK Puszcza Zielonka jako opracowanie autorskie [Raszka 2003b] wykonany został jeszcze przed wejściem w życie przepisów rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad sporządzania projektu planu ochrony dla potrzeb parku krajobrazowego (Rozporządzenie Ministra ... 2005). Był on całkowicie zgodny z określonymi rok później wymaganiami prawnymi jakim powinien odpowiadać plan ochrony [Kasprzak i Raszka 2006]. Był to pierwszy plan ochrony parku krajobrazowego obowiązujący w województwie wielkopolskim. Do najważniejszych wskazań zawartych w tych planach ochrony należą:

- 1) przyjęcie podziału funkcjonalno-przestrzennego i wyodrębnienie obszarów funkcjonalno-przestrzennych (stref funkcjonalno-przestrzennych);
- 2) określenie sposobu ochrony, zagospodarowania i użytkowania w ramach każdej strefy funkcjonalno-przestrzennej.

W zależności od potrzeb ochrony w określonym parku wyznaczono następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne, będące obszarami realizacji działań ochronnych:

PK Puszcza Zielonka: strefy ochrony: rezerwatowej, ekosystemów leśnych, krajobrazu otwartego wód powierzchniowych (podstrefy: ekosystemy wodne i mokradła wyłączone z użytkowania rekreacyjnego, jeziora udostępnione do użytkowania rekreacyjnego), obszarów nieleśnych w celu ograniczenia antropopresji śródleśnych enklaw, krajobrazu kulturowego wraz z traktami;

PK Promno: obszary: ekosystemów leśnych, ekosystemów nieleśnych, gruntów ornych, ekosystemów wodnych, pod drogami, zabudowy mieszkaniowej i lotniskowej, z dopuszczoną lokalizacją zabudowy mieszkaniowej i lotniskowej;

Przemęcki PK: strefy:

- istniejących obszarów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów o najwyższych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych;
- wyłączone z działań ochronnych i zabiegów gospodarczych w celu obserwacji przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych;
- utrzymania istniejącej skali i sposobu użytkowania terenu w celu zachowania krajobrazu leśnego i rolniczego oraz wód powierzchniowych;
- zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego lub kulturowego poprzez wywołanie ukierunkowanych procesów, w tym: strefy przeciwdziałania zmniejszaniu i fragmentacji terenów otwartych (łąkowych, torfowiskowych, murawowych) w wyniku samoistnej sukcesji lasu lub celowego zalesiania, modyfikacji gospodarki leśnej, poprawy stosunków wodnych poprzez kształtowanie odpływu, przeciwdziałania eutrofizacji wód, przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne istniejącego i planowanego zainwestowania.

Podstawą wyodrębniania stref funkcjonalno-przestrzennych, dla których określono zakres prac związanych z ochroną przyrody, była spójność przestrzenno-przyrodnicza. Stosowano się do jednego z podstawowych założeń badań krajobrazowych stanowiącego, że stosowane procedury, schematy i ujęcia kartograficzne traktować należy wyłącznie w aspekcie

operacyjnym dążąc do tego, aby możliwie precyzyjnie oddawały one założone cele prowadzonych badań [Pietrzak 1998].

IV. KONTROLE ZARZĄDZANIA PARKAMI KRAJOBRAZOWYMI

W latach 1999-2001 Najwyższa Izba Kontroli (NIK) przeprowadziła kontrolę funkcjonowania parków krajobrazowych, której celem była ocena realizacji ustawowych zadań administracji rządowej w zakresie ich ochrony (Informacja o wynikach ... 2003). Kontrola wykazała, że większość (około 67%) parków krajobrazowych nie miało planów ochrony, stanowiących podstawowe narzędzie realizacji przez nie zadań z zakresu ochrony przyrody, a tempo ich opracowywania i zatwierdzania były niewystarczające. Nie podejmowano także działań zapewniających uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń zawartych w już przyjętych planach ochrony parków krajobrazowych, co utrudniało lub uniemożliwiało egzekwowanie zakazów ustalonych dla terenów objętych ochroną. Stwierdzono nieprzestrzeganie zakazów obowiązujących na terenach parków krajobrazowych, w szczególności dotyczących lokalizacji budownictwa, także letniskowego. Wskazano, że zbyt wolno przebiegał proces likwidacji samowoli budowlanych i przywracania stanu pierwotnego zdegradowanych terenów. Istniejąca sytuacja w tym zakresie została krytycznie oceniona przez NIK już w 1994 roku w trakcie kontroli realizacji zadań w zakresie gospodarowania zasobami przyrody na terenach objętych ochroną. Wskazano, że w większości parków krajobrazowych nie podjęto skutecznych działań dla opracowania planów ochrony. Sytuacja ta w ciągu kolejnych 7 lat nie uległa wyraźnej poprawie [Kasprzak i Raszka 2006].

Celem kolejnej kontroli NIK w latach 2011-2012 było także dokonanie oceny realizacji w parkach krajobrazowych zadań ustawowych (Ustawa ... 2004) na rzecz zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju występujących na ich terenie wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych (Realizacja ustawowych zadań ... 2012). Założono, że parki krajobrazowe, ze względu na zajmowaną powierzchnię (8,08% powierzchni kraju)² oraz pełnioną rolę i funkcje, powinny stanowić ważny element systemu ochrony przyrody w Polsce. Są one bowiem jedyną wyodrębnioną organizacyjnie strukturą wykonującą zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu w warunkach prowadzenia działalności gospodarczej na ich terenie. Spełniając rolę ośrodków edukacji w szerokim tego słowa znaczeniu powinny przyczyniać się do zachowania tożsamości i odrębności regionów. Także ta przeprowadzona kontrola, obejmująca 18 parków krajobrazowych i 9 urzędów marszałkowskich, ukazała szereg nieprawidłowości prawnych, administracyjnych i organizacyjnych. W ocenie NIK obowiązujące w okresie poddanym kontroli regulacje prawne dotyczące funkcjonowania parków krajobrazowych były niespójne i nieprecyzyjne. Nie dawały one podstaw do właściwej organizacji działalności parków krajobrazowych. Utrudniały lub całkowicie uniemożliwiały realizację podstawowego celu ich utworzenia, jakim jest zachowanie występujących na ich terenie wartości, zarówno przyrodniczych, jak i historycznych, kulturowych oraz krajobrazowych. Najczęściej dotyczyło to wszystkich zadań z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu, a więc tych elementów do ochrony których parki krajobrazowe zostały powołane. Stwarza to poważne zagrożenie dla zachowania wartości tych terenów i indywidualnego charakteru regionów. Zastrzeżenia NIK dotyczyły w szczególności:

- 1) braku planów ochrony lub niskiego zaawansowania prac nad sporządzaniem ich projektów;
- 2) nieoznakowania granic parków;

² Powierzchnia parków krajobrazowych (stan na dzień 31.12.2012 r.) wynosiła 2 607 046 ha (łącznie z rezerwatami przyrody i innymi formami ochrony przyrody położonymi na terenie parków); powierzchnia kraju: 32 257 500 ha (Rocznik statystyczny 2013. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, rok LXXIII); w 2014 r. powierzchnia kraju: 31 267 900 ha (Rocznik Statystyczny 2015. Główny Urząd Statystyczny, rok LXXV)

- 3) minimalizowania zakazów obowiązujących w parkach w wyniku presji samorządów gminnych na urzędy marszałkowskie;
- 4) zmian obowiązujących zakazów bez wymaganego ustawowo uzgadniania z regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska, które nie wywiązują się na ogół z powierzonych zadań,
- 5) nierespektowania obowiązujących zakazów w procedurach administracyjnych (np. przez starostwa powiatowe);
- 6) braku możliwości skutecznego egzekwowania ochrony parków przy podejmowaniu decyzji o realizacji inwestycji na ich terenie;
- 7) niewystarczającej lub całkowitego braku współpracy pomiędzy regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska o dyrektorami parków (zespołów parków);
- 8) złej sytuacji kadrowej w dyrekcjach parków;
- 9) pozbawiania parków kadr i mienia przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska w wyniku nielegalnej działalności wojewodów (np. zachodniopomorskiego) w zakresie zmian organizacji parków oraz przejmowania kadry i majątku;
- 10) nie podejmowania przez zarządy województw działań w celu reaktywowania zlikwidowanych struktur parków i nie wypełniania obowiązków ustawowych (Ustawa ... 2004);
- 11) braku w przypadku niektórych parków odpowiedniego statusu prawnego i błędnie przeprowadzanych nowelizacji rozporządzeń wojewody przez uchwały sejmików wojewódzkich;
- 12) braku spójności w realizowaniu zadań ochronnych w parkach położonych w kilku województwach i funkcjonujących w ramach oddzielnych struktur organizacyjnych (czego skutkiem jest m.in. niejednolite ujmowanie, w rejestrach i w danych statystycznych, liczby oraz występowania prawnych form ochrony przyrody w Polsce oraz nieuzasadnione opracowywanie odrębnych dokumentów planistycznych);
- 13) braku przepisu w ustawie o ochronie przyrody (Ustawa ... 2004) wskazującego organ mający sprawować nadzór nad parkami krajobrazowymi jako formami ochrony przyrody oraz zakresu tego nadzoru, co uniemożliwia realizację ustawowych obowiązków adresowanych do organu nadzorującego.

Występowanie szeregu innych nieprawidłowości wykazały także kontrole gospodarowania nieruchomościami w Mazurskim PK. Związane są one m.in. z nieodpłatnym udostępnianiem innym podmiotom nieruchomości, niekorzystnymi dzierżawami, brakiem inwentaryzacji nieruchomości znajdujących się w zarządzie parku, prowadzeniem działalności rolniczej w rezerwacie przyrody na terenie parku krajobrazowego, czy fałszowaniem granic obszarów chronionych poprzez nielegalne zmiany ustawienia tablic urzędowych. Było to wynikiem nieskutecznego nadzoru nad zarządzanymi nieruchomościami z powodu braku odpowiednich przepisów umożliwiających jego skuteczne prowadzenie, braków kadrowych w zarządzie parku, zwłaszcza braku pracowników umiejących zarządzać nieruchomościami, braku środków finansowych na zadania związane z zarządzaniem parku, a także braku określenia zakresu nadzoru nad zarządzaniem parkiem krajobrazowym ze strony urzędu marszałkowskiego. Braki odpowiednich instrumentów prawnych powodują, że podmioty łamiące zakazy obowiązujące w parku krajobrazowym ignorują je całkowicie świadomie, bowiem doskonale wiedzą, że są praktycznie bezkarne (Gospodarowanie nieruchomościami ... 2013).

Zwrócić należy jednak uwagę, że dyrektor parku krajobrazowego nie jest organem ochrony przyrody w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody (Ustawa ... 2004: art. 91). Ponieważ obecnie powoływany jest przez zarząd województwa (Ustawa ... 2004: art. 105, ust.2), dlatego podlega kontroli marszałka województwa, będącego organem ochrony przyrody. Z ustawy o ochronie przyrody (Ustawa ... 2004) nie wynikają jednak wprost jakiejkolwiek zadania dyrektora

parku krajobrazowego (art. 105 ust. 4), Służby parku krajobrazowego (art. 107 ust. 2) i rady parku krajobrazowego (art. 99 ust. 4) dotyczące gospodarki nieruchomościami na terenie parku. Nie należy jednak wykluczyć, że mogą być one uwzględniane w statutach parków.

Wykazano także nie uwzględnianie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin aktualnych uwarunkowań wynikających z położenia na terenach gmin m.in. PK Puszczy Knyszyńskiej (podobnie jak obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatu przyrody, użytków ekologicznych a nawet obszarów Natura 2000). Kolejny już raz podkreślono, że określenie granic i sposobów zagospodarowania obszarów objętych ochroną przyrody w studiach i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jest konieczne w celu zminimalizowania skutków zagrożeń związanych z lokalizacją inwestycji. Stanowi także obowiązek ustawowy (Ustawa ... 2003: art. 10 ust. 1 i 2, art. 15 ust. 1 i 3). Ustalenie w planach miejscowych zakazów i ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym gmin wynikających z faktu występowania obszarów chronionych stanowi podstawę do prawidłowego gospodarowania przestrzenią gminy (Lokalizacja inwestycji ... 2014).

V. UWAGI KOŃCOWE

Parki krajobrazowe przegrywają na ogół z presją inwestycyjną i osadniczą lokalnych społeczności. Samorządy powszechnie bardziej dbają o rozwój gospodarczy regionu niż o jego unikatowe walory przyrodnicze. Obowiązujące nieprecyzyjne i niejasne przepisy, zamiast chronić parki, dodatkowo komplikują ich funkcjonowanie. Dyrektorzy parków krajobrazowych nie mają wystarczających instrumentów prawnych, aby walczyć z presją inwestycyjną i osadniczą na atrakcyjnych krajobrazowo i przyrodniczo terenach. Mogą jedynie składać wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego licząc na to, że zostaną one uwzględnione. Większość gmin jednak nie ma takich planów, co uniemożliwia składanie takich wniosków. W praktyce zezwala się na inwestycje w miejscu, które wybrał inwestor; najczęściej jest to właściciel prywatnej działki. Poza tym aktualny stan prawny w ogóle nie zobowiązuje organów administracji publicznej do informowania dyrektorów parków krajobrazowych o prowadzonych postępowaniach administracyjnych w sprawie inwestycji planowanych na terenie parków krajobrazowych. Słuszna jest ocena NIK, że brak obowiązku informowania dyrektorów parków lub zespołów parków krajobrazowych przez właściwe organy administracji publicznej o wszczynanych postępowaniach administracyjnych w przedmiocie inwestycji planowanych do realizacji na terenie parków krajobrazowych utrudnia, a właściwie całkowicie uniemożliwia dyrektorom parków krajobrazowych podejmowanie kroków mających na celu zapobieżenie ewentualnym działaniom mogącym doprowadzić do dewastacji terenu (Realizacja ustawowych zadań ... 2012).

BIBLIOGRAFIA

1. Gospodarowanie nieruchomościami Skarbu Państwa zarządzanymi przez Mazurski Park Krajobrazowy, ze szczególnym uwzględnieniem nieruchomości otrzymanych z Agencji Nieruchomości Rolnych. Najwyższa Izba Kontroli. Warszawa 2013 (nr ewidencyjny: I/13/006/LOL).
2. Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania parków krajobrazowych. Najwyższa Izba Kontroli. Warszawa 2003 (nr ewidencyjny: 191/2002/P/02/079/KSR).
3. Kasprzak K. 1992. Utworzenie i problemy ochrony Sierakowskiego Parku Krajobrazowego. Lubuski Przegląd Przyrodniczy. Świebodzin. 3. 2-3. 3-12.
4. Kasprzak K. 1992. Ochrona krajobrazu w Wielkopolsce. Kronika Wielkopolski. Poznań. 2 (61). 60-75.

5. Kasprzak K. 1993. Parki krajobrazowe - ochrona zasobów przyrody. W: *Krajobraz wielkoobszarowych majątków ziemskich w Wielkopolsce - od Turwi do Sobiejuch*. Studia i Materiały. Krajobrazy. Warszawa. 6. 62-78.
6. Kasprzak K. 1995a. Plan ochrony a plan zagospodarowania przestrzennego parku krajobrazowego jako obszaru funkcjonalnego. *Przegląd Przyrodniczy*. Świebodzin. 6. 1. 3-26.
7. Kasprzak K. 1995b. Ochrona i zagrożenia Przemęckiego Parku Krajobrazowego. *Przegląd Przyrodniczy*. Świebodzin. 6. 2. 3-19.
8. Kasprzak K. 2002. Park krajobrazowy w rozwoju regionalnym - szanse i bariery w ochronie zasobów przyrodniczych. W: K. Zimniewicz (red.) *Zarządzanie parkiem krajobrazowym w warunkach zrównoważonego rozwoju*. Wyd. Akademii Ekonomicznej. Poznań. 115-125.
9. Kasprzak K. 2010. Park krajobrazowy - miejsce turystyki czy podróży edukacyjnej? W: M. Kazimierzczak (red.) *Współczesne podróże kulturowe*. Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego. seria: monografie. Poznań. 400. 142-151.
10. Kasprzak K. 2011. Parki krajobrazowe w planowaniu przestrzennym. W: K. Kasprzak, R. Kurczewski, A. Wartecki (red.) *Turystyka zrównoważona na obszarach parków krajobrazowych*. BOGUCKI Wydawnictwo Naukowe. Poznań. 65-75.
11. Kasprzak K. 2015a. Parki krajobrazowe w ochronie krajobrazu - rys historyczny. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 12 (291). *Zeszyty Komunalne* 11 (122). 46-49.
12. Kasprzak K. 2015b. Park krajobrazowy jako forma ochrony przyrody. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 12 (291). *Zeszyty Komunalne* 11 (122). 50-51.
13. Kasprzak K., Raszka B. 1999. Przestrzenne formy ochrony przyrody. *Kronika Wielkopolski*. Poznań. 3 (91). 5-21.
14. Kasprzak K., Raszka B. 1999. Nadrzędność planu ochrony parku krajobrazowego. *Przegląd Przyrodniczy*. Świebodzin. 10. 1/2. 71-98.
15. Kasprzak K., Raszka B. 2000. Problemy ochrony i gospodarki w Rogalińskim Parku Krajobrazowym. *Biuletyn Parków Krajobrazowych Wielkopolski*. Poznań. 6 (8). 68-79.
16. Kasprzak K., Raszka B. 2001. A Strategy for the Protection of Living Natural Resources. *Ekologia*. Bratislava. 20. suppl. 4. 271-288.
17. Kasprzak K., Raszka B. 2006. Ochrona przestrzeni Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. *Ekonomia i Środowisko*. Białystok. 2 (30). 140-164.
18. Kasprzak K., Raszka B. 2010. Świadczenia środowiska przyrodniczego w planowaniu przestrzennym na obszarach chronionych. *Ekonomia i Środowisko*. Białystok. 1 (37). 124-133.
19. Kasprzak K., Skoczylas J. 1993. Rozwój ochrony przyrody nieożywionej i ożywionej. *Historia i współczesność*. Fundacja "Warta". Poznań. Noord Brabant.
20. Kasprzak K., Tobolski K. 1992. Projekt ochrony parków krajobrazowych na przykładzie Lednickiego i Sierakowskiego Parku Krajobrazowego w woj. poznańskim. *Parki Narodowe*. Izabelin. 4. 2-4.
21. Kistowski M. 2004. Wybrane aspekty zarządzania ochroną przyrody w parkach krajobrazowych. BOGUCKI Wydawnictwo Naukowe. Gdańsk-Poznań.
22. Lokalizacja inwestycji na obszarach objętych ochroną przyrody w województwie podlaskim. Najwyższa Izba Kontroli. Warszawa 2014 (LBI-4101-10-00/2013. nr ewidencyjny: 22/2014/P/13/136/LBI).
23. Pietrzak M. 1998. Syntezy krajobrazowe - założenia, problemy, zastosowania. BOGUCKI Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
24. Raszka B. 2002. Możliwości wprowadzenia ładu przestrzennego w Parku Krajobrazowym Puszcza Zielonka i Powidzkim Parku Krajobrazowym. W: K. Zimniewicz (red.) *Zarządzanie parkiem krajobrazowym w warunkach zrównoważonego rozwoju*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej. Poznań. 181-190.

25. Raszka B. 2003a. Poznański Przełom Warty w planowaniu systemów ekologicznych. BOGUCKI Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
26. Raszka B. 2003b. Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. cz. I.: Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe. cz. II: Zagospodarowanie i ochrona. Zespół autorski: B. Raszka (Kierownik Zespołu - Projektant Generalny), M. Dudziński, R. Kajetańczyk, E. Kalbarczyk, K. Kasprzak. EKOGEOGRAF s.c. Biuro Projektowania i Doradztwa - Ochrona Środowiska i Zasobów Przyrody. Poznań.
27. Raszka B. 2005. Problemy ochrony przyrody w dolinie środkowej Warty. W: K. Kasprzak (red.) Gospodarowanie wodą w Wielkopolsce. Wydawnictwo ABRYŚ. Poznań. 47-53.
28. Raszka B. 2007. Kształtowanie przestrzennych systemów ekologicznych w obrębie obszaru metropolitalnego Poznania. Przegląd Naukowy Inżynieria i Kształtowanie Środowiska. Warszawa. 16. 35. 16-25.
29. Raszka B. 2010. Identyfikacja konfliktów przestrzennych w Parku Krajobrazowym Puszcza Zielonka pod Poznaniem. Zesz. Nauk. PTiE i PTG Oddz. w Rzeszowie. 12. 101-106.
30. Raszka B., Heldak M. 2012. Produkt turystyki kulturowej Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka pod Poznaniem. Zeszyty Naukowe Nr 701. Ekonomiczne Problemy Usług. nr 86. Uniwersytet Szczeciński. 173-185.
31. Raszka B., Kalbarczyk E. 2015. Protection of a landscape park's area in the spatial extent of impact of the Poznan agglomeration, midwestern Poland, Ekologia-Bratislava. Vol. 34. No. 3. 268-280. DOI:10.1515/eko-2015-0026.
32. Raszka B., Kasprzak K. 2001. Plany ochrony parków krajobrazowych jako instrument realizacji działań ochronnych. Przegląd Komunalny. Poznań. 4 (115). 92-96.
33. Raszka B., Kasprzak K. 2009. Poznański Obszar Metropolitalny w systemie przyrodniczym regionu. W: T. Markowski, D. Drzazga (red.) System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych. Studia KPZK PAN. Warszawa. 123. 149-161.
34. Raszka B., Kasprzak K. 2013. Non-economic ecosystem services in landscape parks. Essay: Ecology and environmental protection -permeation. In: D. Malina (red.), Rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych. Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych Oddział Wielkopolski. Poznań. 31-36.
35. Raszka B., Kasprzak K. 2015. Planowanie działań ochronnych w parku krajobrazowym. Przegląd Komunalny. Poznań. 12 (291). Zeszyty Komunalne 11 (122). 52-54.
36. Raszka B., Błaszkwiać J., Kasprzak K. 2007. Szanse rozwoju agroturystyki w Rogalińskim Parku Krajobrazowym (przykład sołectwa Czmoniec i Trzykolne Młyny, gmina Kórnik). Zesz. Nauk. Uniwersytetu Szczecińskiego. 465. Ekonomiczne Problemy Turystyki. 8. Polityka regionalna zagospodarowania turystycznego. Szczecin. 259-264.
37. Raszka B., Heldak M., Szykowna H. 2010. Obszary chronione jako miejsce turystyki aktywnej – konflikty i współdziałanie organizatorów i użytkowników terenów rekreacyjnych. Zesz. Nauk. 590. Ekonomiczne Problemy Usług. 52. Uniwersytet Szczeciński. 667-677.
38. Raszka B., Krajewski P., Kalbarczyk R., Kalbarczyk E., Kasprzak K. 2015. Parki krajobrazowe w Polsce. Piękno polskiej przyrody. Wyd. Dragon. Bielsko Biała.
39. Realizacja ustawowych zadań w parkach krajobrazowych. Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2012 (KSI-4101-01-00/2011. nr ewidencyjny: 120/2012/P11111/KSI).
40. Woźniak A., Raszka B. 2008. Gospodarstwa agroturystyczne w powiecie poznańskim. W: S. Bosiacki (red). Gospodarka turystyczna w XXI w. problemy i perspektywy rozwoju w skali regionalnej i lokalnej. Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, seria: monografie. Poznań. 386. 231-240.
41. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego. Dz. U. z 2016 r. poz. 23. tj.

42. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne. Dz. U. z 2015 r. poz. 469. tj. z późn. zm.
43. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dz. U. z 2015 r. poz. 199. tj. z późn. zm.
44. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651. tj. z późn. zm.
45. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dz. U. z 2013 r. poz. 1235. tj. z późn. zm.
46. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody. Dz. U. Nr 94. poz. 794.
47. Rozporządzenie Wojewody Wielkopolskiego z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie planu ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Dz. Urzęd. Woj. Wielkop. Nr 49. poz. 1527.
48. Rozporządzenie Nr 4/9 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Promno. Dz. Urzęd. Woj. Wielkop. Nr 130. poz. 2138.
49. Uchwała Nr XXXV/393/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 marca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pszczewskiego Parku Krajobrazowego. Dz. Urzęd. Woj. Lubuskiego. poz. 829.

LANDSCAPE PARK - POSSIBILITIES OF THE AREA PROTECTION

Summary

The basic meaning for existing and protection of landscaped parks has the specific of their area. This is due not only to the physiognomy of the landscape and natural resources of animate and inanimate nature but also to the value of cultural resources, the existing state of development and the awareness of the local population. This all creates our natural and cultural heritage. To carry out protective measures for landscaped parks, protection plans are drawn up taking into account the characteristics and evaluation of the state of nature, identification and assessment of existing and potential internal and external threats, characteristics and evaluation of social and economic impact, analysis of the effectiveness of existing methods of protection, characterization and evaluation of the spatial development, the results of the landscape audit. The most important indications contained in the plans of protection include: the adoption of functional-spatial division, separation of functional-spatial zones which are areas of conservation implementation and determination of the way of protection within each functional-spatial zone. The basis for extracting functional and spatial zones, for which a range of work related to nature conservation is determined, is their spatial-nature consistency.

Landscape parks, because of the space it occupies (8.09% of the country) and their official role and functions should be an important element of the system of nature protection in Poland. They are the only one organizational structure performing tasks in the field of nature and landscape protection in the conditions of doing business in their area. Fulfilling the role of centers of education in the broad sense should contribute to the preservation of the regions identity and distinctiveness. In the opinion of the Supreme Audit Office law regulations for the operation of parks are inconsistent and imprecise. They do not give any grounds for proper organization of landscaped parks activities, impede or completely prevent the realization of the basic purpose of their creation, which is to preserve existing in their area natural, historical, cultural and landscape values.

Key words: protection of nature, landscape park, protection plan, management of landscape parks